

2011. február 5. szombat
Apostolok Cselekedetei 14,8–20

Dr. Peres Imre

Pál meggyógyít egy sántát Lisztrában

^{14,8}Lisztrában élt egy sánta lábú ember, aki születésétől fogva sánta volt, és sohasem tudott járni. ^{14,9}Ő hallgatta Pál beszédét, aki rátekintett, és látta, hogy van hite ahhoz, hogy meggyógyuljon. ^{14,10}Ezért hangosan így szólt hozzá: "Állj a lábaidra egyenesen!" Ekkor az talpra ugrott, és járt. ^{14,11}Amikor a sokaság látta, amit Pál tett, likaóniai nyelven így kiáltottak: "Az istenek jöttek le hozzánk emberi alakban!" ^{14,12}Barnabást Zeusznak mondták, Pált pedig Hermésznek, mivel ő volt a szóvivő. ^{14,13}Zeusz papja pedig, akinek a temploma a város előtt volt, bikákat és koszorúkat vitt a kapuk elé, és a sokasággal együtt áldozatot akart bemutatni nekik. ^{14,14}Amikor meghallották ezt az apostolok, Barnabás és Pál, ruhájukat megszaggatva a sokaság közé futottak, ^{14,15}és így kiáltottak: "Emberek, miért teszitek ezt? Mi is hozzátok hasonló emberek vagyunk, és azt az evangéliumot hirdetjük nektek, hogy ezekből a hiábavaló dolgokból térjetelek meg az élő Istenhez, aki teremtette az eget és a földet, a tengert és mindent, ami bennük van. ^{14,16}Ő az előző nemzedékek során megengedte, hogy minden nép a maga útján járjon, ^{14,17}bár nem hagyta magát bizonyosság nélkül, mert jótevőtök volt, a mennyből esőt adott nektek és termést hozó időket; bőven adott nektek eledelt és szívbeli örömet." ^{14,18}Így szóltak, és nagy nehezen lebeszélték a sokaságot arról, hogy áldozatot mutasson be nekik.

Pált megkövezik, de életben marad

^{14,19}Antiókiából és Ikóniumból azonban zsidók érkezettek oda, akik annyira felbujtották a tömeget, hogy megkövezték Pált, és kivonszolták a városon kívülre, mivel halottnak hitték. ^{14,20}De amikor körülvették a tanítványok, felkelt, és visszament a városba. Másnap pedig Barnabással együtt elment Derbébe.

Amit a textusról tudni kell:

- **exegetikai megjegyzések**
- **teológiai összefüggések feltárása**

A további cselekményeket Lukács Lisztrába szituálja. A városban még nem épült zsinagóga,¹ így a város lakossága talán nem sokat találkozott zsidó hatásokkal.² Domináló volt benne a hellén kultúra és vallási orientációja. Úgy tűnik, hogy itt az apostolok főleg a pogány lakosság előtt taníthattak, amely likaóniai nyelvet beszélt, de vallásában görög isteneknek és kultuszoknak hódolt.³ Nyilván a görög

mint köznyelv ismert lehetett. Lukács Pál ígihirdetését egy sánta ember meggyógyításával nyomatékosítja. A tanítás és a csoda olyan hatással volt a tömegre, hogy görögök módjára, földre jött isteneknek minősítik Pált és Barnabást. Az áldozati bikák leölését és a kultikus ceremóniát leállítani nem volt könnyű. Pál érvelése azonban higgadságra vezette a felbuzdult papokat és tömegeket. Azonban a nyomukba szegődő zsidók átjöttek Ikóniumból Lisztrába is, hogy megzavarják a tömegeket, és ellehetlenítsék az apostolokat. Itt is sikerült elérniük, hogy Pált megkövezzék. Úgy látszik, hogy időközben itt is akadtak már tanítványok, akik kezelésbe vették Pált, és segítették rajta, hogy megmenekülhessen. Maradásra nem gondoltak, hanem mihamarább továbbindultak a szomszéd városba, Derbébe.

8–10. vers

Pálék missziós tevékenységét nyomatékosan elősegíti egy születésétől fogva sánta embernek a jelenléte. Lukács elbeszéléséből nem derül ki, hol indul a cselekmény. Mivel azonban elég nagy sokaság csődületéről és pogány papok jelenlétéről olvashatunk a továbbiakban, feltételezhető, hogy valahol a közterületen, talán nem messze a Zeusz-templomtól, ami a város külterületén volt. Ez nem meglepő,

¹ E. HAENCHEN: *Die Apostelgeschichte*, KEK NT 3, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1961, 366.

² VARGA Zs.: *Apostolok Cselekedetei*, Debrecen, Debreceni Református Teológiai Akadémia, 1953, 160.

³ Vö. PERES I.: A vallástudomány a teológia spektrumában, in: *Vallástudományi Szemle* 4 (2008/4), 65–74.

hiszen az apostolok bármilyen közteret alkalmasnak találtak az evangélium hirdetésére (εὐαγγελιζόμενοι ἦσαν). A sánta ember abszolút béna (χωλός) volt: anyja méhétől fogva (ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ), vagyis születésétől fogva szenvedett, soha nem tudott járni (οὐδέποτε περιεπάτησεν), esete tehát reménytelennek tűnt. Ezt mindenki tudhatta. Másoknak kellett őt odahozniuk (vö. Mk 2,3 ApCsel 3,2). Hogy egyéb testi károsodása is lett volna, ahogy ilyenkor lenni szokott, arról nem tudunk. Ez az ember azonban nyitott volt Pálék tanítására. A hosszú nyomorúság óriási vágyat kumulálhatott benne a gyógyulásra, a teljes életbe való visszatérésre (vö. Mk 5,28). Pál ezt az erős lelki kapaszkodást észrevette, ezért Lukács úgy definiálja lelki állapotát, hogy volt hite (ἔχει πίστιν) ahhoz, hogy meggyógyuljon (σωθῆναι). A betegek pozitív viszonyulása a gyógyuláshoz elősegíti állapotuk javulását. Így Pálnak is van mire támaszkodnia, ill. a betegnél használhatta ezt a kapcsolódási pontot. Energikus szóval (μεγάλη φωνῆ) ezért rászólt: „Állj a lábaidra egyenesen!” Érdekesebb, hogy a felszólítás a lábakra való egyenes (ὀρθό) felállásra, azaz helyes, álló testtartásra vonatkozott. Nem tudjuk, hogy a terapeuták mintájára segített-e neki kezével. Lukács arról sem beszél részletesebben, hogy a hangos kiáltás a beteg gyenge hallása miatt, a tömeg miatt, vagy esetleg az exorcizmus miatt volt ilyenkor szükséges. A hatás volt a lényeg: a beteg nemcsak lassan megmozdult, hanem azonnal felugrott, és köztük körbe járt (περιεπάτει), mint aki próbálja új lábait.

11–13. vers

A csodát mindenki láthatta. A látvány nagyon megdöbbenhette a nagy közönséget (ὄχλοι). Ilyen rendkívüli eseményt nem lehet emberektől várni, és nem történik minden nap. Az élmény intenzitása olyan nagy volt, hogy mélyen belevágott lelkükbe, mert likaóniai tájszólásukban felkiáltanak: „Az istenek jöttek le hozzánk emberi alakban!” Ez természetes népi vallási reakció volt, amilyenről a görög mondákban is olvashatunk.⁴ Az istenek leszállásáról (καταβαίω) és metamorfózisáról emberi alakban (ὁμοιωθέντες ἀνθρώπους) több görög mítosz regélt.⁵ Mivel Barnabás idősebb volt, őt Zeusznek, Pált pedig, akik ékesszóló volt, mint főbeszélőt és szónívőt (ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου: a beszéd vezetője/irányítója) Hermésznek⁶ identifikálják. Nem véletlenül erre a két istenre gondoltak. A nép reakciójából kiderül, hogy ezen a vidéken görög istenek kultusza volt gyakorlatban. Lukács meg is jegyzi, hogy a görögök legnagyobb istenének, Zeusznek a temploma (vagy nagy szobra) a város szélén (πρὸ τῆς πόλεως) volt. Papja (ιερεὺς) azonnal intézkedett, és Pálék tiszteletére – isteneknek módjára – igazi pompás áldozati ünnepet akart volna tartani felkoszorúzott bikák leölésével (θύειν).⁷

14–18. vers

Pál és Barnabás láthatta, hogy a nép isteni tiszteletben akarja részesíteni őket. Krisztus szolgálóiként ezt nem hagyhatják. A Zsolt 115,1 szerint nem az embereknek, hanem Istennek jár a dicsőség.⁸ Ha az apostolok ezt tolerálták volna, blaszfémianak veszi az apostoli egyház,⁹ ill. az őket kiküldő antiókhiai gyülekezet. Az ősegyházban akkorra már kialakultak az alapvető teológiai princípiumok. Pálék nem akarnak sem isteneknek, sem félistennek (ἡμίθεος), sem isteni embereknek (θεῖος ἀνὴρ vagy θεῖοι ἄνθρωποι) tetszelegni, mert a divinizáció szentséglopás.¹⁰ Ezért tiltakoznak, és a nekik szánt áldozatbemutatást próbálják elhárítani. Ruhájuk megszagztatásával (διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν) mutatják, hogy ez szörnyű dolog lenne nekik.¹¹ A zűrzavar nagy lehetett, és ők is fel voltak zaklatva, így érthető, hogy kiabálva (κράζοντες) próbálják lecsillapítani az illetlen adorációs kedélyeket. Igazolni akarják, hogy ők nem istenek, hanem csak olyan emberek (ἄνθρωποι), mint a helybeliek, hozzájuk hasonlók (ὁμοιοπαθεῖς ὑμῖν). Pont ezektől a hamis emberbálványozó és politeista hajlamoktól, mint hiábavaló ostoba dolgoktól (τὰ μάταια),¹² akarják őket megszabadítani, amiből megtérhetnek

⁴ VARGA Zs.: *Apostolok Cselekedetei*, 160; E. HAENCHEN: *Die Apostelgeschichte*, 367–368.

⁵ Vö. Philemon és Baucis házaspárról szóló mondát, akiket Zeusz és Hermész meglátogattak emberi alakban (Ovidius, *Metamorphoses* VIII, 611–724).

⁶ Hermész az az olümposzi istenek követe volt,

⁷ W. M. CALDER: The Priest of Zeus at Lystra, in: *Expositor* 7, 10 (1910), 148–155.

⁸ Vagy, ahogy Ézsaiás is mondja (42,8): „Nem adom dicsőségemet másnak, sem dicséretemet a bálványoknak”. Vö. Ézs 48,11.

⁹ F. F. BRUCE: *The Book of the Acts*, NICNT, Grand Rapids, Eerdmans, 1989, 276.

¹⁰ PERES I.: A vallástudomány a teológia spektrumában, 70.

¹¹ Vö. 1Móz 37,29.34; Mt 26,65; Mk 14,63.

¹² Ha többes számú neutrumban gondolkodunk, akkor a τὰ μάταια kifejezés olyan dolgokat jelöl, amelyek az emberi élet számára értéktelenek, üresek és haszontalanok (vö. 1Kor 3,20; 15,17; Tít 3,9; Jk 1,26; 1Pt 1,18). Ha viszont itt masculinumot feltételezünk (οἱ μάταιοι), akkor a pogány istenekre (θεοί) kellene gondolnunk, akik Pálék szerint csak bálványok, tehát nem léteznek, ezért tiszteletük ostoba dolog (vö. Jer 2,5; 8,19; 3Makk 6,11: haszontalanságok, utálatosságok).

(ἐπιστρέφειν: meg/el/vissza/fordulni) az igaz élő Istenhez (ἐπὶ θεὸν ζῶντα).¹³ Élő csak az egy igaz Isten lehet.¹⁴ Pálék egészen teremtéstörténeti aspektusokhoz nyúlnak vissza, és felhasználják a népi vallási szemléletet, beleértve a természet teológiáját. A végén úgy-ahogy (μόλις: nehezen) sikerült a sokaságot lecsillapítani és lebeszélni arról, hogy amolyan (élő) bálványok módjára isteni tiszteletben részesítsék őket.

19–20. vers

A nagy nehezen szerzett nyugalom azonban nem tartott sokáig. Újabb, most negatív hullám akkor indul, amikor Antiókiából és Ikóniumból odaértek a zsidók, akik az előző városokban bevált módszerrel felbujtatják (πείθω) itt is a tömegeket, és elérik, hogy az emberek felbujtatott fanatizmusukban – a sikertelen megdicsőülés után – Pál lincselésébe kezdjenek (λιθάσαντες).¹⁵ Jürgen Roloff szerint ez tipikus példája a lincselni kívánó igazságszolgáltatásnak.¹⁶ A megkövezés halálosnak látszott, legalább is halottnak vélték (νομίζοντες αὐτὸν τεθνηκέναι), ezért mint hullát kivonszolták Pált a városon kívülre (ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως), valamilyen temetkezési területre vagy hulladék helyre. Ahogy azonban kiderült, a megkövezés nem volt olyan súlyos. Pált az Úr megőrizte a haláltól: túlélte azt. Az eddigi rövid működés alatt a városban akadtak már tanítványok (οἱ μαθηται), akik hozzájuk csatlakoztak vagy velük szimpatizáltak. Ezek a tanítványok körülvették (κυκλώω) Pált, felsegítették, ápolásban részesítették, és visszasegítették a városba. Barnabás megkövezéséről nem esik szó. Lukács csak akkor hozza őt elő, amikor közli, hogy együtt indulnak másnap a szomszéd városba, Derbébe.

---

¹³ C. BREYTENBACH: Zeus und der lebendige Gott: Anmerkungen zu Apostelgeschichte 14,11–17, in: *New Testament Studies* 39. (1993), 409.

¹⁴ Vö. Zsolt 42,3; Hós 2,1; J. ROLOFF: *Die Apostelgeschichte*, 217.

¹⁵ PERES I.: A vallástudomány a teológia spektrumában, 71–72.

¹⁶ J. ROLOFF: *Die Apostelgeschichte*, 218.

Prédikációvázlat

1. Minden időben sok volt a beteg...

Pálék idejében is, és bizonyára Lisztrában is. De nem minden beteg ember hallgatja az evangéliumot. Viszont azok közül is, akik hallgatják, csak igen kevésnek van hite ahhoz, hogy magáévá tegye Isten erejét. Pedig hit nélkül nem lehet várni sem csodákat, sem életünk jóra fordulását. A lisztrai betegnek volt hite ahhoz, hogy Pálékát hallgatva meggyógyuljon. A betegeket a betegség megbénítja: nemcsak testileg, hanem nagyon sokszor lelkileg is. Rájuk nehezedik az állapotuk. Kíllátástalannak kezdik vélni sorsukat. Nehezen tudnak elszakadni az élet „élvezetének“ vágyától. Lelküket elborítja a türelmetlenség és önsajnálát. Az idő múlásával nő bennük a keserűség és szerencsétlenség érzete. Aztán egyre jobban bátorzkodnak fanyar szemrehányást tenni Istennek, hogy miért... Pedig ilyen állapotban nem lehet remélni a gyógyulást, hanem inkább a rosszabbodást. A lisztrai beteg azonban nem önmagára nézett, hanem Pálékra, és teljesen nyitott lélekkel hallgatta az evangéliumot. Krisztushoz fordulva lett hite arra, hogy meggyógyuljon. Ezért hallhatta meg a gyógyító igéket. De feltételezhető, hogy ha Pálék mást mondanak neki, azt is áldásul fogadta volna el. Mert volt hite Krisztusban kezelni tovább életét.

2. A csoda vagy gyógyulás hamar vezethet bálványozáshoz

Az emberek ugyanis közel állnak az imádatához és istenítéshez. Szívesen gyártanak maguknak bálványokat. Főleg olyanokat, amelyek fényében ők is egy kicsit ragyoghatnak, sütkérezhetnek. Pál beszéde a bénának hitet és gyógyulást adott, a sokaságban viszont csak vulgáris vallási érzelmeket támasztott, és emberek imádatához vezetett. Ugyanazon isteni üzenetre milyen különbözőképpen reagálhatnak az emberek. Nem minden igehallgatás végződik megtéréssel. Néha teljesen ferde nézetek születhetnek a „pogány fejekben“. Aki az üzenetben nem ismeri fel Krisztust és nem hallja Jézus igényét, hanem csak emberekre tekint, hamar emberimádóvá válhat a legnagyobb apostol hallgatása közben is.

3. A sikeres prédikátorokat gyakran elvakíthatja az emberi hiúság

Tetszetősen hangozhat fülüknök, amikor mond(hat)ják róluk: „Az istenek jöttek le hozzánk emberi alakban!“ Pál és Barnabás azonban védekeznek az ilyen emberimádat ellen. Tudják, hogy Isten nem adja másnak a dicsőségét (Zsolt 115,1). Hány jó igehirdetőt és prédikációt megronthatott már a hízelgő beszéd, amelyben nemcsak a méltatott személy, hanem a dicsérgető is a más dicsőségének fényében kíván sütkérezni. Nem jó imádóan dicsérgetni Isten szolgáit, és esetleg táplálni bennük a hiú önszeretetet, amikor nem is a sajátjukat, hanem az Úrét mondják és adják tovább. És nem jó, ha önmagának tetszeleg, aki Isten (rab)szolgája lett. Ez utálatos az Úr előtt.

4. Emberi sikerek és Isten kegyelme

A pogányok az emberi sikereket látják, és magasztalják őket ezért. Sajnos, a Nagy Isten alakját és kegyelmét nem látják. Ezért képesek olyan túlkapásokra is, amikor embereket imádnak. Aki azonban csak emberekre tekint, vak és rövidlátó marad, akármilyen nagy lelki csodákat láthat a szeme. Nagyok az Isten csodái, de látni és láttatni kell azok mögé, hogy felismerjük Alkotójukat, a mindenható Urat, és csak őt imádjuk ezért, ne az embereket.

5. Az imádók félrevezethetők

Az Isten helyett embereknek kinyilvánított tisztelgés teljesen félre vezetheti az imádókat. Nemcsak a túlzott imádatban, hanem a túlzott felindulásban és haragban, ha nem találkozik a szándékuk sikerrel. Furcsa az olyan vallási érzés, amely hol imádni, hol gyilkolni akar. Aki azonban csak vulgáris népi vallási érzelmek szintjéig jut el, nem csoda, hogy képes lesz erre is, arra is. Csak a krisztusi megváltás adhat az embernek tiszta hitbeli látást, higgadtságot és józanságot.

6. Krisztus elhívottja kitarató

Akét igazán Krisztus hívott el, az nem torpan meg az akadályok előtt, nem ijed meg a bántalmazások miatt és nem tagát a küldetéstől. Az elhívásban ugyanis mindenféle sorsra lehet számítani. Legtöbbször talán a meg nem értésre, hálátlanságra és zaklatásra. A legfontosabb azonban az, hogy ne az embereknek akarjunk tetszeni, hanem az elhívást adó Úrnak.